

“Katma Değer Vergisinde Sistem Sorunları ve Güncel Gelişmeler” Başlıklı Uluslararası Sempozyumun Genel Yapısı

OECD verilerine göre, 2011 yılı itibariyle, genel harcama vergilerinden elde edilen gelirin toplam vergi gelirleri arasındaki payı, Amerika’da %8,1, Belçika’da %16,1, Avusturya’da %18,6, Almanya’da %19,7 ve Türkiye’de %21,8’dir. Türkiye bakımından bu oran, 2013 yılında daha da yukarıya çıkmıştır. Bu durum başka ülkelerde de çok farklı değildir; KDV ya da başka türde genel harcama vergisi, pek çok ülkede hazineye en fazla gelir sağlayan vergi türleri arasında ilk ikide yer almaktadır.

Bilindiği üzere, KDV yükünü nihai tüketici üzerinde taşımaktadır ve yasa koyucunun da isteği zaten budur. Ancak, genel olarak, bir yandan tüketicinin bu yükü doğrudan hissetmemesi (/fiyatın bir parçası gibi algılaması), diğer yandan çabuk ve etkin vergi tahsili, nihayet gelir vergisi ve kurumlar vergisi matrahı denetimine –indirim mekanizmasının kayıt ve belge düzenine bağlanması nedeniyle- yardımcı olması gibi nedenlerle, verginin yasal mükellefinin “işletmeler” olmasına karar vermiştir. Fakat bu seçim, çoğunlukla, verginin adeta tahsildarı konumundaki işletmeler üzerinde KDV yükünün kalmaması ve işletmeler arası rekabet eşitliğinin etkilememesi için geliştirilen mekanizmalar, verginin gerçek taşıyıcısının nihai tüketici olduğunun en azından- ikinci plana atılmasına yol açmaktadır. KDV alanında yaşanan sorunlara bakıldığında, merkezde çoğunlukla vergi indiriminin olduğu görülmektedir.

Bu bağlamda, bu toplantının amacı, KDV ile ilgili temel sorunları, güncel gelişmeleri ve çözüm önerilerini de ortaya koyarak tartışmak, ancak bunu yaparken, KDV yükünün gerçek taşıyıcısının (/nihai tüketicinin) temel ilkelere (özellikle temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması kuralları ile verginin mali güçle orantılı olması ilkesine) uygun şekilde vergilendirilmesinin temel amaç olduğunu dikkate almaktır.

Toplantının ilk bölümünde, KDV’nin üç temel unsuru (vergi mükellefi, vergi konusu ve vergi oranı) ele alınmaktadır. Yasa koyucu, aslında nihai tüketiciyi (/şahsi harcamaları) vergilendirme isteğinden hareketle, KDV alanında gelir vergilendirilmesi alanından daha geniş bir “işletme” kavramı tercih etmiştir. Ancak, bu nedenle, bir yandan “işletme”yi tanımlama zorlukları ortaya çıkarken, diğer yandan nihai tüketicilerin ihtiyaçlarını her zaman işletmelerden karşılamadığı gerçeği “mükellefin sadece işletmelerle sınırlandırılması”nın vergi adaletine uygun olup olmadığı sorusuna yol açmaktadır. Örneğin, kullanılmış bir arabayı bu işle uğraşan işletmeden alan tüketici vergi yüküyle karşılaşırken, -müteşebbis olmayan- birinden alan tüketici herhangi bir yüküyle karşılaşmamaktadır. Dolayısıyla, vergi adaleti bakımından tartışmalı bir durum ortaya çıkmaktadır. Vergi konusu bakımından da durum farklı değildir. KDV’de amaç “harcama” yoluyla kendini ortaya koyan mali gücü vergilendirmek olduğuna göre, vergi konusu olarak “harcama” yerine “mal teslimi ve hizmet”ten söz edilmesinin vergi adaletini etkileyip etkilemediği üzerinde düşünülmesi gerekmektedir. Diğer yandan, vergi mükellefinin “işletme” ile sınırlandırılmasının, vergi konusunu da etkileyip etkilemediği (çünkü sadece işletmelerce yapılan mal teslimi ve hizmetler vergilendirilmektedir), ele alınması gereken ayrı bir konudur. Nihayet, son yıllarda ortaya yeni

çıkan ya da önceden de bilinmekle birlikte kullanımı artan kimi hukuki ilişkilerin (örn. zincir işlemler, leasing, karma işlemler, vs.), vergi konusunun tespiti konusunda bazı tartışmalara yol açtığı görülmektedir. Bu tür güncel sorunların da, vergi adaletiyle bağlantısı unutulmadan ele alınması muhakkak yararlı olacaktır. İlk bölümün son konusu, vergi tarifeleridir. “Hangi harcamalar”ın (verginin konusu) hangi vergi oranıyla vergilendirilmesinin vergi adaletine uygun olacağına incelenmesi, özellikle verginin mali güçle orantılı olması ilkesiyle doğrudan ilgili bir konudur.

Toplantının ikinci bölümü, vergi indirim mekanizması ve alternatif çözümlere ayrılmıştır. Yukarıda da işaret edildiği üzere, bugün uygulamada en fazla sorunun yaşandığı alan, KDV’de indirim mekanizmasıdır. İşletmelerin KDV’nin sadece “toplayıcısı” olmasını sağlamak, onların ve böylece işletmeler arası rekabetin KDV’den etkilenmesini önlemek amacıyla öngörülen indirim mekanizması, iyi bir kayıt ve belge düzenini oluşturulması, etkin denetimin sağlanması, verginin iade süresinin mümkün olduğunca kısa olması, vergi kaçağının önlenmesi gibi birbirleriyle bağlantılı pek çok konuyla ilgilidir. Tarafsızlığın ve bu arada rekabet eşitsizliğinin nihai tüketicileri de etkilediği unutulmadan, tüm bu konuların AB içinde ve Türkiye’de hangi sorunları yol açtığı ve bu sorunların nasıl ve ne ölçüde çözülebildiği üzerinde durulması gerekmektedir. Tüm bu sorunları kökten çözebilecek ve vergi adaletine de daha uygun alternatiflerin olup olmadığı ise, ikinci bölümün son tebliğinin konusunu oluşturmaktadır.

Nihayet toplantının son bölümünde, yargının KDV sistemini nasıl algıladığı ve toplantı boyunca ortaya konulan sorunlar konusunda ne tür kararlar verdiği –AB ve Türkiye bakımından ayrı ayrı- ele alınacaktır.

Toplantının dili, Türkçe-İngilizce’dir; simültane çeviri yapılacaktır.